

ПЕРІОДИЧНА ПРЕСА ХОРВАТІЇ ЯК МОЖЛИВИЙ ІНСТРУМЕНТ «М'ЯКОЇ СИЛИ» УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ (НА ПРИКЛАДІ ЧАСОПISУ «НОВА ДУМКА»)

Євген Блінов

старший викладач кафедри періодичної преси та медіаредагування,
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова,
аспірант кафедри журналістики,
Запорізький національний університет

E-mail: blinov.od@gmail.com

Науковий керівник: к.н. із соц. комунік., доц. Костюк Ю.В.

В той час, коли український народ зі зброєю в руках виборює право на своє існування, представники влади та громадянське суспільство мають пам'ятати про необхідність використання у зовнішній політиці усіх наявних засобів для досягнення мети: інтеграції в Європейський Союз та Організацію Північноатлантичного договору (НАТО). Для цього слід застосовувати інструментарій дій, які прийнято називати «м'якою силою».

Термін «м'яка сила», як зазначає дослідниця О. Фесик, викладений 1990 р. Дж. Наємом, який охарактеризував його як «здатність змушувати хотіти іншого того ж чого хочеш сам, й впливати на вибір нематеріальними чинниками, такими як привабливість, культура, політичні цілі, інститути, принципи, які відповідають чинному законодавству та мають високий авторитет у суспільстві» [6, с. 199]. Своєю чергою дослідниця Ю. Святковська наголошує: «Інструменти «м'якої сили» такі, як міжнародне співробітництво у певних сферах, надання безвідплатної допомоги іншим країнам, участь у постконфліктному (посткризовому) відновленні на території інших країн, публічна та культурна дипломатія, тощо, для впливу на інші країни та регіони світу найбільш активно використовують такі провідні країни, як: США, Європейський союз, КНР» [3, с. 86]. Використовуючи саме «м'яку силу», Україна має працювати із громадянським суспільством країн ЄС, переконуючи найактивніших представників підтримати наші європейські прагнення. Серйозним важелем на цьому шляху може стати українська діаспора, яка протягом століть проживає на території окремих держав, зокрема на Балканах. Наша країна активно вивчає досвід Хорватії, яка, загартована у боях за незалежність у першій половині 1990-х років, відновила суверенітет та територіальну цілісність, стала членом ЄС та НАТО. Про зацікавленість України у дослідженні унікального шляху хорватів до їхньої мети розповіла журналістам віцеспікерка українського парламенту Олена Кондратюк, яка очолювала делегацію Верховної Ради під час робочого візиту до Хорватії у листопаді 2024 року [5]. Як пишуть у книзі 7 видання «Українці Хорватії» Алла та Віктор Атаманенко, після початку повномасштабного вторгнення Росії

діаспоряни намагаються проводити активну громадсько-політичну діяльність (зокрема за участі Посольства України), що має спонукати хорватів підтримувати нашу боротьбу [1]. Тим більше, що, за даними ООН, на території балканської держави станом на 31 жовтня 2024 року перебувають понад 27 тисяч переселенців з України [13].

Торуючи свій шлях до євроатлантичної спільноти, Україна може і має опиратися на нашу діаспору в Хорватії. На історичних територіях цієї країни вихідці з західноукраїнських земель живуть з середини XVIII століття [4]. Слід зауважити, що, на відміну від України, офіційний Загреб ще з часів соціалістичної Югославії вважає русинів та українців окремими етносами: згідно з переписом 2021 року, русинів нараховувалось 1343 особи, українців – 1905 осіб [12]. Європейське законодавство захищає права національних меншин. Тому, попри малу чисельність, діаспора веде активну діяльність, одним з головних напрямків якої є видання преси рідними мовами. В Хорватії виходять українською часописи «Вісник української національної меншини Хорватії» та «Слово Кобзаря», русинською – часопис «Нова думка», альманах «Думки з Дунаю» та дитячий журнал «Венчик».

Попри певну напругу минулих років щодо питання ідентичності, про яку, зокрема, писав дослідник Н. Нагірний [2], сьогодні українці та русини Хорватії щільно співпрацюють у просуванні ідеї необхідності збереження мови та традицій. В 5 номерах за 2024 рік часопису «Нова думка», який є офіційним виданням Союзу русинів Республіки Хорватія та виходить 6 разів на рік (наклад – 600 примірників), публікуються матеріали про життя не тільки русинів, але й українців. Число 239 (1) містить 6 публікацій із згадкою про українців та українство. Дві з них присвячені релігійним подіям (українці – діаспоряни та переселенці – брали участь у церковних службах), одна замітка інформує про художню виставку за участю уродженця Ужгорода. Також наявні інтерв'ю з русином-емігрантом, життєва історія та портретний нарис про поета, який відстоював єдність русинів та українців. Зазначимо, що в репортажі «Святкування Різдва Христового у Рієці» В. Провчи згадана дружина українського посла, яка у своїй промові не оминула тему війни в Україні, проте її ім'я та прізвище навіть не вказані [10]. У числі 240 (2) часопису наявні 5 відповідних матеріалів. Тематика: культурна діяльність (2), релігійні заходи (2), а також звіт Н. Гнатко про День русинів у Румунії, в якому взяли участь науковці з України [8]. З 5 публікацій про українців у числі 241 (3) три присвячені подіям культурного життя, зокрема святкуванню Дню національних меншин у Вуковарі. Викликає інтерес інтерв'ю з монахинєю Навкратією Пап, яка на початку 1990-х рр. разом з іншими молодими русинами та українцями, рятуючись від війни, прибула до України та вступила в Київський університет [11, с. 12].

Число 242 (4) має також 5 публікацій про українців: три присвячені культурним питанням, дві – релігійним подіям. Зокрема, в церкві св. Севастіана в Рієці відтепер постійно служить панотець Савяк, родом зі Львова, який автор замітки чомусь відніс до Закарпаття [9]. Цілих 8 публікацій присвячені українській національній меншині в числі 243 (5) «Нової думки». Одна замітка являє собою офіціоз (зустріч представників національних меншин у Вуковарі),

шість творів присвячені культурній тематиці. Найцікавішою публікацією є інтерв'ю із засновником та керівником культурно-мистецького товариства русинів та українців «Рушняк» (м. Рієка) Владимиром Провчи. Цей журналістський матеріал містить інформацію про те, що очільник спільноти отримав нагороду від Закарпатської обласної адміністрації за надання безкоштовного прихистку для українських переселенців до Хорватії у 2022 р. [7, с. 12].

Отже, видання хорватських русинів «Нова думка», яке що номера виходить на 31 шпальті, у 2024 р. присвятило діяльності українців менше 10 публікацій в кожному випуску. Переважну більшість таких матеріалів виконано в інформаційних жанрах та присвячено культурному й релігійному життю української діаспори в Хорватії. Попри те, що зараз на сторінках видання через згадку про переселенців лише зрідка згадується війна України за незалежність, «Нова думка» могла би стати справжнім інструментом «м'якої сили» з просування наших інтересів за кордоном. Співробітники амбасади в Загребі могли би частіше відвідувати різноманітні заходи за участі хорватських русинів та ініціювати певні двосторонні активності й, таким чином, регулярно ставати героями публікацій «Нової думки». Доречним кроком виглядає започаткування постійної колонки або рубрики, в якій могли би виступати як дипломати, так і представники української культурної та медіаспільнот із матеріалами про життя українців, перш за все мешканців та вихідців з Закарпаття, з яким у балканських русинів давні зв'язки. Таким чином, офіційно визнана Загребом національна меншина, яка має певні права, а значить, і політичний вплив, могла би стати нашим надійним партнером у медіасередовищі Хорватії і через це посилити український вплив на культурну та політичну еліту балканської держави.

Список літератури:

1. Атаманенко А., Атаманенко В. Діяльність українців Хорватії під час російсько-української війни (лютий 2022 - липень 2024). *Українці Хорватії: Матеріали та документи* / за ред. С. Бурди. Кн. 7. Загреб, 2024. С. 33–47.
2. Нагірний М. З. Хорватські русини та українці: суспільство, ідентичність, культура наприкінці ХХ століття. Нововолинськ: Видавнича група «Формат», 2012. 328 с.
3. Святковська Ю. О. «М'яка сила» як інструмент зовнішньої політики держави. у дослідженнях міжнародних відносин. *Наукові праці. Політологія*. 2017. Вип. 285. Т. 297. С. 83–87.
4. Українська громада в Республіці Хорватія. *Посольство України в Республіці Хорватія*. 12 травня 2020 р. <http://surl.li/uxoevs> (дата звернення 30.11.2024).
5. Успішний досвід Хорватії стане у пригоді для повоєнної трансформації України. *Голос України*. 15 листопада 2024 р. URL: <http://www.golos.com.ua/article/380778> (дата звернення 29.11.2024).
6. Фесик О. Категорія «м'яка сила» у дослідженнях міжнародних відносин. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2015. № 11. С. 196–209. URL: <http://surl.li/fglraz> (дата звернення 29.11.2024).
7. Балатинац А. Культурне дружба руснацох и українцох приморско-горанскей жупанії «Рушняк». *Нова думка*. 2024. Ч. 243 (5). С. 10–12. URL: <http://surl.li/ytdhpa> (дата звернення 30.11.2024).
8. Гнатко Н. Дзен русинох у Румунії. *Нова думка*. 2024. Ч. 240 (2). С. 22. URL:

<http://surl.li/jyvqmd> (дата звернення 29.11.2024).

9. Провчи В. Грекокатолики у Риєки достали стаємного паноца. *Нова думка*. 2024. Ч. 242 (4). С. 15. URL: <http://surl.li/lzsoot> (дата звернення 29.11.2024).
10. Провчи В. Преслава Крачуна у Риєки. *Нова думка*. 2024. Ч. 239 (1). С. 11. URL: <http://surl.li/wjihbk> (дата звернення 30.11.2024).
11. Седлак В. О духовним поволању – шведочене монахині. *Нова думка*. 2024. Ч. 241 (3). С. 12–13. URL: <http://surl.li/jpybly> (дата звернення 30.11.2024).
12. Nacionalne manjine danas. *Savjet za nacionalne manjine*. URL: <http://surl.li/gtkysb> (дата звернення 29.11.2024).
13. Ukraine Refugee Situation. *Operational Data Portal of the UN Refugee Agency*. URL: <http://surl.li/asbqjv> (дата звернення 30.11.2024).